

De Kronieken van Narnia en de Bijbel

Verschenen in *Koornmarkt* 3,1 (april 2006), 11-13

Riemer Roukema

In C.S. Lewis' boek *De leeuw, de heks en de klerenkast* (van 1950) ontdekken twee meisjes en twee jongens via een klerenkast het rijk Narnia. Het is daar altijd winter, maar nooit kerstfeest, en een ijzige heks voert er een schrikbewind. Het wachten is op de komst van de leeuw Aslan, die de zomer zal laten aanbreken en met zijn leger de macht van de heks zal breken. Juist wanneer de vier kinderen in Narnia zijn, doet onder de bewoners het gerucht de ronde dat Aslan in aantocht is. Dit gerucht blijkt op waarheid te berusten. Er ontstaat echter een probleem wanneer een van de vier kinderen, Edmund, Aslans komst aan de heks verradt, zodat zij zich hierop kan voorbereiden. Het boek eindigt met een grote veldslag. De heks legt uit dat het bloed van iedere verrader, en dus ook van Edmund, haar toebehoort; krijgt zij dat niet, dan zal Narnia in vuur en water ten onder gaan. Daarvoor beroept zij zich op de oude wet van de magie. Aslan besluit om die jongen uit de macht van de heks vrij te kopen door zichzelf op te offeren. Gedwee laat hij zich op een hoogte die 'Stenen Tafel' heet door de onderdanen van de heks vastbinden, kaalscheren en doodmartelen. Dankzij een nog oudere wet van de magie van voor alle tijden komt Aslan echter weer tot leven omdat hij zijn leven voor een verrader heeft gegeven. Zo kan hij alsnog zijn leger naar de overwinning leiden. De vier kinderen worden koningen en koninginnen in zijn rijk.

Het boek bevat allerlei zinspelingen op de Bijbel en het christelijk geloof. In het rijk waar het nooit kerstfeest is, is Christus afwezig. Aslan doet denken aan de leeuw uit de stam Juda (Openbaring 5:5), en vertegenwoordigt Christus die de boze machten zal verslaan. Aslans bereidheid om te sterven om de verrader vrij te kopen is geïnspireerd door Jezus' voornemen om zijn leven te geven als losprijs voor velen (Marcus 10:45). Wanneer de twee meisjes vlak voor zijn dood tegen hem zeggen: 'mogen wij u volgen, waar u ook heen gaat?', dan doet dat denken aan hetgeen Petrus tegen Jezus zei (Johannes 13:36-38; ook Matteüs 8:19). De Stenen Tafel herinnert aan de Tien Geboden die Mozes op de Sinaï ontving (Deuteronomium 5:22).

De vraag is nu of de verfilming van het boek ons kan helpen om de Bijbel beter te begrijpen. Het antwoord op deze vraag kan niet anders dan persoonlijk en subjectief zijn. Zelf heb ik eerst de film gezien en daarna het boek gelezen. Toen ik de film zag, vond ik de bijbelse motieven zeer herkenbaar. Vooral de bespottung en het doodmartelen van de leeuw doen onmiskenbaar denken aan de bespottung en kruisiging van Jezus. Wanneer een poosje daarna de leeuw weer blijkt te leven, dan is de parallel met Jezus' opstanding uit de dood compleet. De ontknopung van de film, de veldslag tussen het leger van de heks en het leger van Aslan, doet denken aan de visioenen van de Openbarung van Johannes.

Maar ondanks deze bijbelse motieven voelde ik, hoe langer ik naar de film keek, een steeds grotere vervreemding. De eerste helft ervan, waarin de kinderen Narnia ontdekken, vond ik boeiend; een mooi sprookje. In de tweede helft blijkt duidelijk (tenminste voor wie de Bijbel kent) dat Aslan bedoeld is als een type van Christus die zijn leven opoffert om zondaren te redden. Het zou bijzonder waardevol zijn als in een film dit element van het christelijk geloof, dat aan onze individualistische cultuur zo vreemd is geworden, overtuigend zou kunnen worden uitgebeeld. Maar voor mijn gevoel slaagt de film hier niet in. Voor veel ongelovigen en gelovigen van onze tijd is het een grote vraag, waarom Christus eigenlijk zijn leven moest geven om zondaren vrij te kopen. Overgezet naar het verhaal van Narnia: waarom moest

Aslan zijn leven geven om een verrader vrij te kopen? Wat is dat voor vreemd mechanisme? Voor de verklaring hiervan komt Lewis in het verhaal niet verder dan dat hij zich beroept op een oude wet. Op grond van een nog oudere wet laat hij Aslan weer uit de dood opstaan. Met andere woorden: Lewis geeft in zijn sprookje een nogal autoritair antwoord op deze moeilijke vraag: zo moest het, zo was het van oudsher beschikt. In een sprookje mag dat, maar als dit sprookje bedoeld is als een gelijkenis van het evangelie, dan helpt het niet om het element van Christus' plaatsvervangende dood, dat in onze tijd moeilijk is uit te leggen, beter te verstaan. Hoe langer ik naar de film keek, hoe kinderachtiger ik hem vond.

Merkwaardig genoeg had ik een andere ervaring toen ik het boek las. Dit heb ik met plezier gelezen; ik vond het kinderlijk mooi en niet kinderachtig, hoewel ik het verhaal inmiddels kende. Ik denk dat de reden van dit verschil in beleving hierin ligt, dat het boek meer aan de eigen fantasie en verbeeldingskracht overlaat. Niet alles is al ingevuld en uitgebeeld. Het motief van Aslans offerdood en opstanding past in dit sprookje, al geeft het geen bevredigende verklaring waarom dit zo moest gaan. De film laat daarentegen veel minder ruimte voor een eigen invulling.

Tot slot: Lewis' motief dat Aslan zijn bloed offert aan de boze heks heeft geen parallel in het Nieuwe Testament; want nergens wordt daar gezegd dat Jezus de mensheid vrijkoopt door met zijn bloed aan de duivel te betalen. Net als in een goede film blijven er in het evangelie open plekken; niet alles wordt er klip en klaar ingevuld, en er wordt geen hemelse logica uiteengezet die probleemloos kan worden nagerekend. Paulus spreekt dan van de dwaasheid van de prediking (1 Korintiërs 1:18-25). Wel roept het evangelie op tot geloof en navolging.